

Nr 15.

Andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande över motion om utredning och förslag i frågan om vad som skall vara att anse som existensminimum.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 473, har herr *Senander m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag i frågan om vad som skall vara att anse som existensminimum.

Denna fråga har tidigare varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. I en vid 1945 års riksdag väckt motion, II:344, framfördes sålunda bl. a. enahanda yrkande som i den nu föreliggande motionen.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott erinrade i sitt utlåtande om att kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering i sitt betänkande (SOU 1944:57) hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en ingående utredning avseende minimikostnaderna för en ur hälsovårdssynpunkt tillfredsställande levnadsstandard, och ansåg, att resultaten av denna utredning borde beaktas vid den mera definitiva organisation av socialpolitiken, som hölle på att förberedas. På grund därav syntes skrivelse från riksdagens sida icke erforderlig. Denna hemställan bifölls av andra kammaren.

I samband med framläggande av kungl. proposition nr 370 till 1945 års höstriksdag med förslag till ny uppbördsförordning m. m. begärdes i en motion, II:680, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning om vad som skall vara att anse som existensminimum.

Motionen besvarades av bevillningsutskottet så, att utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t ägnade uppmärksamhet åt frågan om erforderligt existensminimum vid löneavdrag och införsel.

Utskottet har över föreliggande motion inhämtat yttrande från socialstyrelsen.

Styrelsen, som avstyrker den begärda utredningen, anför:

»Frågan om vad människor kan anses behöva för livsuppehälle och vård möter i olika sammanhang. Till att börja med är denna fråga av fundamental betydelse för bestämningar av understöd och bidrag i olika individuella fall i de behovsprövande socialvårdsformerna, däribland främst i den kommunala fattigvården. Även för principerna för den ekonomiska trygghet samt den hälso- och sjukvård, som avses med olika socialförsäkringsgrenar, söker man stöd i levnadsstandarden hos den av försäkringen närmast berörda befolkningsgruppen. I den mån socialförsäkringsförmåner vid

extraordinära hjälpbehov — varmed man enligt erfarenheten och levnadsförhållandenas natur alltid har att räkna — påkallar tillägg med behovsprövad hjälp, återkommer levnadsstandardfrågan. Av stort praktiskt intresse är frågan om livsuppehälle och vård vid jämförelser mellan fattigvårdsunderstöden i olika kommuner. Vid införsel av skatter och underhållsbidrag samt vid uttag av källskatt möter man standardfrågan i formen, hur stor del av lönen den betalningsskyldige måste få behålla för egen och familjens försörjning. Slutligen är av intresse att uppmärksamma i denna översikt, att minimistandardbestämmelser för vissa sociala behovs- och förmånskategorier aktualiserats genom internationella arbetskonferensens förslag 1951 till konvention angående 'minimum standards of social security'.

I de många nu berörda sammanhangen är alltså sociala förmåner mer eller mindre direkt ställda i relation till en levnadsstandard. Antingen är det såsom i fattigvården direkt fråga om vad som för livsuppehållet erfordras av underhåll och vård, eller, såsom vid inkomstprövade socialförsäkringsförmåner och liknande hjälpformer, fråga om hjälp till maximerat belopp vid inkomster under en viss nivå eller om hjälp, som till beloppet står i viss relation till den ordinära arbetsinkomsten. En påfallande olikformighet i konstruktionerna av understöd och förmåner föreligger onekligen, förklarlig med hänsyn till de olika försäkrings- och hjälpformernas finansiella och rättsliga innebörd men mindre begriplig för dem, som mottar hjälp i den ena eller andra formen. Hithörande förhållanden är emellertid uppmärksammade och i viss mån föremål för utredning. Men trots denna oförnekliga olikformighet står man icke utan möjligheter att bedöma det reella värdet för levnadsstandarderna av de olika understöden och bidragen. Undersökningar om olika gruppers konsumtionsvanor och konsumtionsbehov har utförts och fullföljes alltjämt av styrelsen. I själva verket söker man i vårt land alltmera anknyta såväl socialvårdens som socialförsäkringens förmåner till medborgarnas allmänna levnadsstandard.

Det finnes enligt styrelsens mening icke någon anledning att frångå denna linje, alldeles särskilt icke genom införande i dess ställe av ett fastställt existensminimum. Vare sig man konstruerar en dylik minimumstandard från fysiologiska eller konventionella utgångspunkter, ledes man ofrånkomligt till en hel serie av dylika minima för olika grupper av människor i olika situationer. Därtill kommer att ett existensminimum måste baseras på en rad subjektiva bedömanden och konventioner, och hela begreppet måste därför bli ganska oklart.

Däremot är det givetvis av stort praktiskt värde, att styrelsen får tillfälle att systematiskt fullfölja undersökningar av konsumtionvanor och konsumtionsbehov hos olika kategorier av befolkningen. Styrelsen vill i detta sammanhang omnämna, att styrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 februari 1952 framlagt en plan för utförande i fortsättningen av dylika undersökningar och samtidigt hemställt om medel för utförande av en dylik

undersökning omfattande cirka 600 hushåll i början av år 1953. Styrelsen avstyrker alltså utredning rörande vad som skall vara att anse såsom existensminimum.»

Utskottet inser, att det kunde vara av intresse att få undersökt vad som kan anses vara en skälig levnadsstandard. I många olika sammanhang möter man nämligen begreppen existensminimum eller minimistandard såsom vid de direkta skatternas påläggande, vid skatteindrivning, vid socialvård och vid olika slag av sociala förmåner i övrigt. I dessa och liknande fall är det av vikt att veta från vilken minimistandard man skall utgå.

Det synes emellertid icke givet, att man alltid skall utgå från samma minimistandard. För att endast nämna ett exempel kan det vid socialvård vara fråga om att garantera vad som för livsuppehållet erfordras för underhåll och vård, medan det i andra fall kan gälla hjälp, som står i viss relation till normal arbetsinkomst. Man skulle därför, såsom socialstyrelsen framhåller, få att räkna med flera olika minima, varjämte en rad subjektiva bedömanden säkerligen icke kan undgås.

Mera ägnat att läggas till grund för ställningstagandet vid bestämmande av existensminimum, minimistandard eller dylikt synes utskottet vara fortlöpande undersökningar av konsumtionens inriktning och omfattning hos olika delar av befolkningen. Undersökningar i dessa hänseenden har länge pågått, och socialstyrelsen har framlagt plan för fortsatta sådana undersökningar. Utskottet förutsätter, att dylika tillräckligt differentierade undersökningar även framdeles utföres och anser, att resultatet av dessa bör ge god ledning vid bestämmandet av minimistandard i olika hänseenden. Motionärernas önskemål synes därigenom kunna tillgodoses fullt ut lika bra som genom försök till fastställande av ett genomsnittligt existensminimum.

Utskottet får därför hemställa,

att motion II:473 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 mars 1952

På utskottets vägnar:

PATRIK SVENSSON.

Närvarande: herrar Svensson i Alingsås, Gustafson i Göteborg, Gustafsson i Bogla, Ekdahl,* Pettersson i Ersbacken, Christenson i Malmö, fru Västberg, fröken Ager, herrar Forsberg, Braconier,* fröken Vinge, herrar Larsson i Luttra, Bark, Engkvist, Andersson i Ronneby, fru Wohlin, herrar Hansson i Önnarp,* Bengtsson i Halmstad* och Andersson i Linköping.

* Ej närvarande vid justeringen.